

آگاهی خانم‌های باردار نسبت به مصرف دارو در دوره حاملگی

دکتر عزت‌السادات حاجی‌سیدجوادی*

Knowledge of pregnant women on drug use during pregnancy

E.Hajiseidjavadi

*Abstract

Background: According to importance of drug use in pregnancy and the occurrence of fetal anomalies and other complications, the evaluation of knowledge in pregnant women on drug use and also the degree of drug use is necessary.

Objective: To determine the degree of knowledge in pregnant women on drug use.

Methods: The present study was conducted on 400 pregnant women who were referred to prenatal unit at Kosar hospital (Qazvin). The subjects filled in a questionnaire contained 18 questions.

Finding: Among the women under the study, 61.5% were using drugs prescribed by their doctors and 9.6% without a doctor prescription. The most common drug used was ferrous sulfate (56.5%). The majority of drug users (74.3%) had no knowledge of drug complications with a history of abnormal fetus delivery (8%) among them. Drug use without doctor prescription was most common in medical community (16.7%).

Conclusion: The data showed a lack of adequate knowledge in pregnant women on drug complications routinely used in pregnancy.

Keywords: Pregnancy, Drugs

* چکیده

زمینه: با توجه به عوارض مصرف دارو در دوران حاملگی و بروز ناهنجاری‌های جنینی، بررسی آگاهی خانم‌های باردار نسبت به مصرف داروها در حاملگی ضروری است.

هدف: مطالعه به منظور تعیین آگاهی خانم‌های باردار نسبت به مصرف دارو انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی از خرداد تا مهر ماه ۱۳۸۰ بر روی تمام خانم‌های باردار مراجعه‌کننده به درمانگاه قبل از زایمان بیمارستان کوثر (۴۰۰ نفر) انجام شد. اطلاعات از طریق تکمیل پرسش‌نامه جمع‌آوری و داده‌ها با آزمون آماری مجذور کای تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: ۶۱/۵٪ خانم‌های مورد مطالعه طی بارداری با تجویز پزشک و ۹/۶٪ بدون تجویز پزشک دارو مصرف می‌کردند و بیش‌ترین داروی مصرفی (۵۶/۵٪) قرص آهن بود. ۷۴/۳٪ خانم‌هایی که دارو مصرف می‌کردند از عوارض آن آگاهی نداشتند و از بین کسانی که آگاهی داشتند بیش‌ترین طریق کسب اطلاعات (۶۳/۳٪) پزشک بود. ۸٪ خانم‌ها سابقه زایمان فرزند ناهنجار در خود و بستگان داشتند. بالاترین میزان مصرف دارو بدون تجویز پزشک در کارکنان بهداشتی (۱۶/۷٪) بود.

نتیجه‌گیری: این مطالعه نشان داد که اکثر افراد مورد بررسی در مورد عوارض داروهای مصرفی آگاهی کافی نداشتند.

کلید واژه‌ها: آبستنی، داروها

* استادیار گروه زنان و زایمان دانشگاه علوم پزشکی قزوین
آدرس مکاتبه: قزوین، خیابان طالقانی، مرکز آموزشی-درمانی کوثر، تلفن ۲۲۳۶۳۷۴

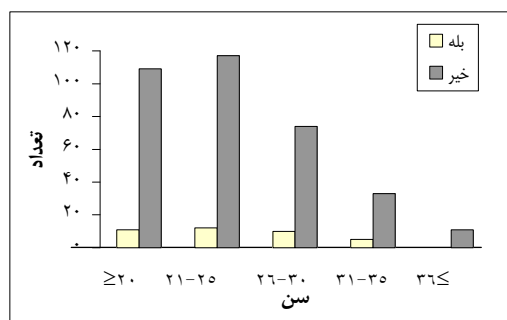
* مقدمه :

بیمارستان کوثر قزوین به روش سرشماری انجام شد. جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه‌ای متشکل از ۱۸ سؤال بود که با استفاده از کتب مرجع و نظرخواهی چند تن از متخصصین زنان تهیه شده بود. داده‌ها با آزمون آماری مجذور کای تجزیه و تحلیل شدند.

* یافته‌ها :

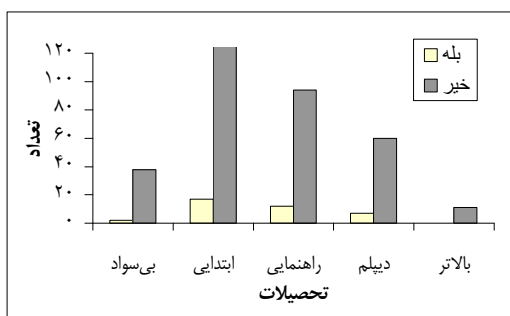
میانگین سن زنان مورد مطالعه $23/95 \pm 5/39$ سال بود و میزان مصرف دارو بدون تجویز پزشک با سن رابطه معنی‌داری نداشت (نمودار شماره ۱).

نمودار ۱- فراوانی مصرف داروهای بدون تجویز پزشک بر حسب سن در خانم‌های باردار مورد مطالعه

۹۴/۸ درصد خانم‌ها خانه‌دار و مابقی شاغل بودند. ۱۰ درصد بی‌سواد، ۴۲/۳ درصد تحصیلات ابتدایی، ۲۷/۲ درصد راهنمایی، ۱۷/۴ درصد دیپلم و ۳ درصد تحصیلات بالای دیپلم داشتند (نمودار شماره ۲).

نمودار ۲- فراوانی مصرف داروهای بدون تجویز پزشک بر حسب میزان تحصیلات در خانم‌های باردار مورد مطالعه

بسیاری از زنان باردار دارو مصرف می‌کنند که بسیاری از این داروها بدون اجازه پزشک یا پیش از پی‌بردن به وجود بارداری مصرف می‌شوند. خوشبختانه بیش‌تر این داروها اثرات زیان‌آوری روی جنین ندارند و بررسی بر روی ۴۹۲ زن باردار در نیویورک نشان داده است که ۹۰ درصد آنها داروهایی از ۴۸ دسته مختلف مصرف کرده‌اند.^(۱) به طور متوسط هر زن ۳ تا ۸ دارو را در طول دوره بارداری دریافت می‌کند.^(۲) علاوه بر مصرف ویتامین و مواد معدنی، داروهای متداول مصرف شده عبارتند از: ضد استفرغ، آنتی‌اسید، آنتی‌هیستامین، مسکن، آنتی‌بیوتیک، ضد فشارخون، آرام‌بخش، خواب‌آور و مدر.^(۳) تحقیق انجام شده در مورد استفاده از داروها و تجویز دارویی در خانم‌های باردار دانمارکی نشان داد که ۴۴/۲ درصد خانم‌ها حداقل یک نوع دارو و ۲/۷ درصد سه نوع دارو طی حاملگی استفاده کرده‌اند. بیش‌ترین تجویز (۲۸/۷ درصد) در مورد آنتی‌بیوتیک‌ها بوده است و مصرف دارو بعد از زایمان ۳۴ درصد بود که بیش‌ترین داروی تجویز شده (۲/۱ درصد) پنی‌سیلین بوده است.^(۴) طی یک تحقیق بر روی ۲۰۰ خانم حامله که برای پایش قبل از زایمان مراجعه کرده بودند، ۷۹ درصد خانم‌ها حداقل یک نوع دارو استفاده کرده بودند. داروهای اصلی استفاده شده عبارت بودند از: ویتامین‌ها (۳۲ درصد)، آنتی‌بیوتیک‌ها (۲۴ درصد)، آهن (۹ درصد)، ضد استفرغ‌ها (۷ درصد) و استامینوفن (۰/۶ درصد).^(۵) بنابراین با توجه به شیوع بالای مصرف دارو در زمان بارداری و مشکلات خانوادگی و اجتماعی که تولد یک بچه ناهنجار در اجتماع ایجاد می‌کند، این مطالعه به منظور تعیین آگاهی و عملکرد خانم‌های باردار نسبت به مصرف دارو انجام شد.

* مواد و روش‌ها :

این مطالعه توصیفی از خرداد تا مهر ماه ۱۳۸۰ بر روی ۴۰۰ خانم باردار مراجعه کننده به درمانگاه قبل از زایمان

قشر کارمند بود و بیش‌ترین میزان مصرف دارو بدون تجویز پزشک (۱۶/۷ درصد) در کارکنان بهداشتی و بعد خانم‌های خانه‌دار بود.

به‌طور کلی میزان مصرف داروها در بین خانم‌های مورد مطالعه با تجویز پزشک ۶۱/۵ درصد و بدون تجویز پزشک ۹/۶ درصد بود.

از نظر آماری تفاوت معنی‌داری بین میزان تحصیلات و میزان مصرف داروها، در خانم‌های مورد مطالعه وجود نداشت.

* بحث و نتیجه‌گیری :

این مطالعه نشان داد که اکثر افراد مورد بررسی در مورد عوارض داروهای مصرف شده در حین بارداری آگاهی کافی نداشتند.

به‌طور کلی شیوع مصرف دارو در بین خانم‌های مورد مطالعه بالا بود (۷۱ درصد) که این مسأله با نتایج مطالعه انجام شده در نیویورک که نشان می‌داد ۹۰ درصد خانم‌های باردار داروهای مختلف مصرف کرده بودند، مطابقت دارد.^(۱)

طی یک تحقیق دیگر روی ۲۰۰ خانم حامله ۷۹ درصد آنها حداقل یک‌نوع دارو مصرف کرده بودند.^(۲) البته در مطالعه انجام شده بر روی ۳۸۶ خانم باردار در کانادا میزان آگاهی از عوارض و اثرات داروهای مصرف شده، بالاتر بود (۶۸ درصد) که با میزان آگاهی در این مطالعه (۲۵/۷ درصد) متفاوت است.^(۴)

با توجه به نتایج به‌دست آمده، باید اطلاعات خانم‌های باردار نسبت به عوارض داروها افزایش یابد، مثلاً استفاده از بروشورهایی که رایگان در اختیار خانم‌های باردار قرار گیرد یا استفاده از وسایل ارتباط جمعی یا وجود فردی مسؤول در درمانگاه قبل از زایمان جهت آگاهی دادن به خانم‌های باردار.

از نظر دفعات حاملگی ۵۴/۴ درصد حاملگی اول، ۲۱/۲ درصد حاملگی دوم، ۱۴/۵ درصد حاملگی سوم، ۷/۲ درصد حاملگی چهارم، ۱/۳ درصد حاملگی پنجم و ۱/۴ درصد حاملگی بیش‌تر از ۵ بودند.

از نظر سن حاملگی، ۸ درصد سه ماهه اول، ۱۷/۲ درصد سه ماهه دوم و ۷۴/۸ درصد سه ماهه سوم حاملگی بودند.

در بین این خانم‌ها ۵/۴ درصد قبل از بارداری بدون تجویز پزشک دارو مصرف کرده بودند. ۶۱/۵ درصد خانم‌ها طی بارداری با تجویز پزشک دارو مصرف می‌کردند و ۹/۶ درصد بدون تجویز پزشک دارو مصرف می‌کردند.

بیش‌ترین داروی مورد استفاده (۵۶/۵ درصد) در بین خانم‌ها قرص آهن بود، سپس به ترتیب شیوع مولتی‌ویتامین ۱۷/۵ درصد (۷۰ مورد)، اسیدفولیک ۶/۵ درصد (۲۶ مورد)، آنتی‌بیوتیک‌ها ۳ درصد شامل: آمپی‌سیلین (۷ مورد)، سفالکسین (۱ مورد)، آموکسی‌سیلین (۱ مورد)، پنی‌سیلین (۱ مورد) و کوتریموکسازول (۱ مورد)، قرص پرومتازین (۲ مورد)، موارد زیر هر کدام ۰/۲۵ درصد (۱ مورد): سابقه خودکشی با دارو، آمپول دیکلوفناک، آمپول روگام، کلسیم، کلوتریمازول و ژینال، استامینوفن، ایزوکسوپورین، آلومینیوم ام‌جی، کاربامازپین و متیل‌دوپا قرار داشت. ۷۴/۳ درصد از خانم‌هایی که دارو مصرف می‌کردند، از عوارض دارو آگاهی نداشتند. از بین کسانی که آگاهی داشتند، بیش‌ترین طریق کسب اطلاعات (۶۳/۳ درصد) پزشک بود. در بین این خانم‌ها ۹۶ درصد سابقه ابتلا به بیماری خاصی را نداشتند و ۴ درصد سابقه ابتلا به بیماری‌های مختلف را داشتند که شامل بیماری کلیوی، پرفشاری خون، بیماری تیروئید و اعصاب بود. ۸ درصد خانم‌ها سابقه زایمان فرزند ناهنجار در خود و بستگان داشتند.

از نظر ارتباط میزان مصرف داروهای تجویز شده توسط پزشک با شغل، بیش‌ترین میزان مصرف (۷۵ درصد) در

Pharmacol 1999 Apr; 55(2): 139-49

3. David K James, Philip Steer Carl P. weiner Bernard Gonile high Risk pregnancy. 2nd ed, London, WB saunders 2001, 617

4. Villanveva-La: martince-Ayala-H, Garcia lara-E, Drug con sumption during pregnancy Ginerol obstet mex 1998 Oct, 66:423-7

5. Bonati M, Addis A. Informing women about drugs they take during pregnancy. Pharm World Sci 1998 Dec; 20(6): 236-7

* سپاسگزاری :

از راهنمایی آقای دکتر آصف‌زاده و همکاری کارکنان بخش قبل از زایمان بیمارستان کوثر قدردانی می‌شود.

* مراجع :

1. Geradg Briggs, Rogerk Freemun. Drugs in pregnancy and lactation. Pennsylvania, media, 1998; 1900-2043

2. Olesen C, Steffensen FH, Nielsen GI, defony-van-clen olsen-J, sorensen druge use in first pregnancy and lactation. Eur J Clin